

ادب حضور در محضر پیامبر اکرم (صلي الله عليه وآله وسلم)

خدای سبحان پس از آنکه شرط ورود به محضر رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) را اذن و دعوت آن حضرت بیان کرده: "یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ... إِذَا دُعِيتُمْ فَادْخُلُوا..."¹، از آنجا که مجلس آن حضرت، مجلس علم و حکمت است، نه محفل بزم و انس، تشرّف یافتگان به محضر نورانی پیامبر گرامی (صلي الله عليه و آله و سلم) را از اعمال، سخنان، افکار و خاطراتی که آن حضرت را می‌رنجاند نهی فرموده است: "... وَلَا مُسْتَأْسِنِينَ لِحَدِيثِ إِنَّ ذَلِكُمْ كَانَ يُؤْذِي النَّبِيَّ"²، توضیح بیشتر درباره‌ی این آیه در فصل بعد خواهد آمد.

قرآن کریم در آیات دیگری نیز، مؤمنان را امر به مراعات ادب حضور پیامبر گرامی (صلي الله عليه و آله و سلم) کرده، می‌فرماید: ای کسانی که ایمان آورده‌اید! در پیشگاه رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم)، صدایان را از صدای آن حضرت بلندتر نکنید: "یا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ"³، از آنجا که زندگی و مرگ پیامبر یکسان است، اکنون نیز کسانی که به حرم آن حضرت مشرف می‌شوند، باید ادب حضور رسول گرامی (صلي الله عليه و آله و سلم) را مراعات کنند. اصولاً انسان وزین با صدای بلند سخن نمی‌گوید، مگر ضرورتی آن را ایجاب کند.

خداوند در پایان این آیه تهدید می‌کند که اگر ادب محضر رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) را مراعات نکنید، ممکن است اعمالتان حبط و باطل شود: "وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ"⁴؛ چنانکه مراعات ادب مذکور، نشانی از تقوای دل بوده و غفران و پاداش الهی را به دنبال دارد: "إِنَّ الَّذِينَ يَغْضَوْنَ أَصْوَاتَهُمْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ أُولَئِكَ الَّذِينَ امْتَحَنَ اللَّهُ قُلُوبَهُمْ لِلتَّقْوَى لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ عَظِيمٌ"⁵، امتحان تقوای دل و پیروز شدن در این آزمون، از پرافتخارترین کمالات انسانی است.

آنگاه در ادامه می‌فرماید: کسانی که ادب حضور پیامبر را، که شعار رسمی اسلام است، محترم نمی‌شمارند و از راه دور و با صدای بلند با پیامبر سخن می‌گویند، از خرد برخوردار نیستند. بهتر آن بود که اینان انتظار می‌کشیدند تا تو (رسول گرامی (صلي الله عليه و آله و سلم)) از منزل بیرون آیی آنگاه از نزدیک مطالب خود را بیان کنند: "إِنَّ الَّذِينَ ينادونك من وراء الحجرات أكثرهم لا يعقلون* ولو أنهم صبروا حتى تخرج إليهم لكان خيراً لهم والله غفور رحيم"⁶.

بر اساس آیات مذکور و نیز برخی آیات دیگر، مانند: "إِنَّا أَرْسَلْنَاكَ شَاهِدًا وَمُبَشِّرًا وَنَذِيرًا* لَتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتَعَزَّوهُ وَتُوقِرُوهُ"⁷، تجلیل از پیامبر گرامی (صلي الله عليه و آله و سلم) به عنوان يك شعار اسلامی، همیشه در زمان حیات آن حضرت و پس از آن زنده است؛ زیرا مقام رسالت رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) همواره زنده است. از این رو نقل شده که روزی منصور دوانیقی در مسجدالنبی با مالک (رئیس فرقه‌ی مالکیه‌ی اهل سنت) به مناظره پرداخت. در اثنای گفتگو مالک به وی گفت: خدای سبحان مسلمانان را به آداب الهی مؤدب کرد و فرمود: صدایان را از صدای پیامبر بلندتر نکنید و کسانی را که در حضور وی به آرامی سخن می‌گفتند، ستود و آنان که آن حضرت را با صدای بلند و از پشت حجره صدا می‌زدند، مذمت کرده است⁸ و روشن است همان گونه که احترام پیامبر در حال حیاتش لازم است، در حال ممات نیز واجب است⁹. البته بعضی از علمای اهل سنت، مانند مالک و ابوحنیفه، به برکت شاگردی اهل بیت (علیهم السلام) و معاشرت با آنان، توفیق آشنایی با معارف عمیق بعضی از آیات بهره آنها شد که داستان مذکور از این قبیل است¹⁰.

نکته شایان ذکر اینکه، آنچه درباره‌ی حرمت پیشگاه و بارگاه رسول اکرم (صلي الله عليه و آله و سلم) بیان شد، درباره‌ی جانشینان معصوم و ذریه طیبه‌ی آن حضرت (سلام الله علیهم أجمعین) نیز صادق است. گرچه حضرت رسول (صلي الله عليه و آله و سلم) را کرامتی ویژه است.

1 - سوره‌ی احزاب، آیه‌ی 53.

2 - همان.

3 - سوره‌ی حجرات، آیه‌ی 2.

4 - سوره‌ی حجرات، آیه‌ی 2.

5 - سوره‌ی حجرات، آیه‌ی 3.

6 - سوره‌ی حجرات، آیات 4 - 5.

7 - سوره‌ی فتح، آیات 8 - 9.

8 - سوره‌ی حجرات، آیات 2 - 4.

9 - بحار، ج 17، ص 32.

10 - شرح نهج البلاغه ابن‌ابی‌الحدید، ج 1، ص 20-17.

مأخذ: (صهباي حج، ص 503)

آيت الله جوادي آملی

پايگاه اطلاع رسانی اسراء